

Refleksiooni toetavad õppemeetodid

Refleksiooni toetavad õppemeetodid

Õpikeskkond: [TÜ Moodle](#)

Kursus: Aktiivõppemeetodid e-õppes (P2AV.TK.318)

Raamat: Refleksiooni toetavad õppemeetodid

Printja: Hele Moor

Kuupäev: esmaspäev, 11 märts 2013, 01:44

Sisukord

- [Refleksiooni toetavad õppemeetodid](#)
- [Kokkuvõtete kirjutamine](#)
- [Mõttekaardi koostamine](#)
- [Rakendusvõimaluste leidmine](#)
- [Lausete lõpetamine](#)
- [E-portfoolio \(e-õpimapp\)](#)
 - [Õpimapi vormid ja komponendid](#)
 - [Võimalused ja ohud](#)
 - [Õpimapi koostamise etapid](#)
 - [Õpimapi hindamine](#)
 - [Tehnilised lahendused](#)
 - [E-portfoolio koostamise õpijuhise näide](#)
 - [E-portfooliote näiteid](#)
 - [Huvitavat lisalugemist](#)
 - [Kasutatud allikad](#)

Refleksiooni toetavad õppemeetodid

Mari Karm

Refleksioonietapis toimub tervikliku pildi loomine õpitust, õpitu kasutamine uutes seostes ja uutes olukordades, omapoolse suhtumise kujundamine ja arusaamade muutmine.

Refleksioon on vajalik, et õppijad uued teadmised tegelikult omaks võtaksid. Uued teadmised saavad kiiremini omaks, kui neid kasutada ja võrrelda varasemate teadmistega. Selleks tuleb õppijatele anda võimalusi väljendada uusi teadmisi ja ideid oma sõnadega, samuti anda ülesandeid, kus õppijad saaksid uusi teadmisi loovalt rakendada.

Tähtsaks ülesandeks refleksioonietapis on õhutada mõttevahetust õppijate vahel, et nad saaks võrrelda oma uusi teadmisi ja arusaamist teiste õppijate omaga. Samuti on oluline tervikpildi loomine, uute teadmiste paigutamine olemasolevate teadmiste süsteemi (mõttekaardid, skeemid).

Refleksiooniprotsess võiks kaasa aidata sellele, et õppijates tekib isiklik suhe õpitavasse, seda saab toetada õpimapi (e-portfoolio), õpipäevikute jt ülesannete kaudu.

Kokkuvõtete kirjutamine

Üliõpilastel palutakse kirjutada oma sõnadega kokkuvõtte loetud materjali või kuulatud loengu põhjal. Ülesande eripära on, et väga täpselt määratletakse kokkuvõtte pikkus – näiteks 250 sõna või 25 sõna (üks lause). See suunab üliõpilasi otsima peamist ideed ja mõtet ning sõnastama selle väga täpselt.

Kuna kokkuvõttes peavad üliõpilased väljendama peamist mõtet oma sõnadega, siis peegeldab kirjutatud kokkuvõtte, mil viisil on üliõpilased õpitavast aru saanud.

Individaalsele kokkuvõtte kirjutamisele võib järgneda paaristöö, mille käigus üliõpilased võrdlevad kokkuvõtteid paarilisega ning kirjutavad ühise viimistletud kokkuvõtte.

Kokkuvõtted võib esitada õppejõule foorumi või ülesandevahendi vahendusel või luua hoopis wikis. Wikis on mugav korraldada ka ühise kokkuvõtte loomist paaristööna.

Mõttekaardi koostamine

Mõttekaardi koostamine sobib refleksiooniülesandeks, kuna see võimaldab õpitud materjali korrastada ja süsteemi paigutada.

Üliõpilastele võib soovitada järgmisi samme mõttekaardi koostamiseks:

1. leida loetud (kuulatud, vaadatud) materjalist keskne mõiste (põhiidee) ning paigutada see mõttekaardi keskele;
2. määratleda kesksest mõistest lähtuvad olulised mõisted (kontseptsioonid) - ülevaatlikkuse huvides mitte rohkem kui seitse;
3. tuua välja mõistete (kontseptsioonide omavahelised seosed);
4. vajadusel laiendada ja täiendada skeemi, lisada näiteid;
5. mõisted on kasulik kirjutada joonele (võimaldab paremini kaarti laiendada, iga joone otsast struktuuri edasi arendada);
6. kui selgub, et mõttekaart äpardus (valiti ebaolulised mõisted, mõistete seosed, hierarhiad ja struktuur läksid segamini), siis tasub tunda rõõmu toimunud mõtlemisprotsessist, alustada otsast ning teha uus ja mõtestatum mõttekaart.

Mõttekaartide loomiseks saab kasutada näiteks Moodle mõistekaarti või järgmisi tasuta veebirakendusid: Bubbl (<http://bubbl.us/>), Glinkr (<http://www.glinkr.net/>), Dabbleboard (<http://dabbleboard.com/>), Flowchart (<http://flowchart.com/>).

Rakendusvõimaluste leidmine

Refleksiooni toetavad ka ülesanded, mille käigus õppija peab leidma õpitud materjali tähenduse iseenda jaoks: st selle vajalikkuse ning rakendatavuse oma praktilises tegevuses või tulevasel erialal.

Praktilise rakendatavuse esiletoomist saab õppejõud toetada järgmiste küsimustega: kuidas saad õpitavat rakendada oma valdkonnas? Milline tähendus õpitaval võib olla 10 aasta pärast? Milliseid raskusi teie arvates võib antud teooriate või mudelite praktikas rakendamine kaasa tuua? Mida peaksite veel juurde õppima, et loetud ideid tulevikus edukalt rakendada?

Küsimustele vastamiseks saab kasutada lühikeste kirjutamisülesannete vormi või õpipäeviku sissekandeid või e-portfooliot.

Lausete lõpetamine

Refleksiooni toetava ülesandena saab kasutada ka lausete lõpetamise meetodit.

Lause algused sõltuvad käsitletavast teemast, õppimise käigus kasutatud meetoditest ning refleksiooni eesmärgist.

Mõned näited:

- Kõige huvitavam aspekt käsitletud teema juures on ...
- Kõige raskem osa loetud (kuulatud) materjalist on ...
- Arusaamatuks jäi ...
- Uuest teemast aitas mul aru saada ...
- Tahan edasi uurida veel

Lõpetatud laused võib esitada foorumisse või ülesandevahendiga, õpipäeviku või e-portfoolio sissekandena.

E-portfoolio (e-õpimapp)

E-portfoolio ehk e-õpimapp on õppimise ja hindamise meetod. Õpimapi kasutamise eesmärk on toetada õppija õpi- ja töökogemuste ja –tulemuste refleksiooni ja seeläbi tuua välja tema tugevad küljed, unikaalsus, õpingute jooksul omandatud teadmised ja oskused. See aitab õppijal selgusele jõuda oma eesmärkides ja (õpi-)vajadustes ning soovides, aitab jälgida ning planeerida tal oma arengut, väljendada oma originaalsust ja loominguilisust. Õppejõul aitab õpimapi kasutamine suunata, jälgida ja hinnata õppija erialast arengut ning õpetamise efektiivsust.

Selles peatükis tutvute õpimapi vormidega, kasutamise võimalustega, hindamise põhimõtetega ning näidetega.

Õpimapi vormid ja komponendid

Õpimapil on mitmeid vorme:

- **Töömappi** paigutatakse kogu materjal, mis koguneb õppeperioodi jooksul või õppeülesande täitmise käigus (projekti tegemine, uurimistöö koostamine). Töömapis võib leida kõike alates ideekavanditest, küsitlustest, visanditest kuni lõpptulemuseni.
- **Näidismappi** valib õppija tehtud tööde hulgast parimad.
- **Õppija arengumappi** koondatakse pikema perioodi kestel tööd, mis iseloomustavad kõige paremini õppija arengut.
- **Temaatilised mapiid** võivad sisaldada ühe teemaga seotud materjale.

Õpimapp võib olla organiseeritud (vastavalt etteantud struktuurile ja vormidele) või personaalne (sisu kujundab õpimapi omanik ise). Vastavalt õpimapi koostamise eesmärkidele lepatakse kokku, kuidas töid õpimappi valitakse: kas on täpselt määratud, millised tööd peavad olema õpimapis esindatud; kas kogutakse ka mustandeid ja poolikuid töid, mis peegeldavad protsessi, või kogutakse ainult viimistletud ja lõpetatud töid.

Õpimapi vorm sõltub eesmärgist, võimalustest ja õppija loovusest. Õpimappi võib koostada ühes aines või koostöös erinevate ainete vahel. Huvitav lahendus on kogu mooduli või õppekava põhjal õpimapi koostamine. Olenevalt sisust ja eesmärgist võib ühe õpimapi kasutusaeg olla väga erinev, nädalast või kuust kogu kursuse või õppekavani või kogu professionaalse elu kajastamiseni. Ka varasemate õpingute ja hindamise suuremahuliste taotluste juures on õpimapi kasutamine hea võimalus.

Õpimapi komponentideks on tavaliselt:

- personaalne informatsioon (õppija põhiandmed)
- erialase ja/või isikliku arengu eesmärgid
- elektroonilised õpitegevusega seonduvad materjalid (projektid, lõputööd, aruanded, esitlused, märkmed jne)

- õpikogemuste refleksioon ja enesehinnang (vastavalt etteantud või vabalt valitud vormile)
- refleksiooni toetavad materjalid
- tagasiside ja kommentaarid (tööandja, õppejõudude, kolleegide ja kaaslaste hinnangud ning kommentaarid/soovitused)
- õpingute tulemused (vastavus etteantud kriteeriumitele ning lävendile - miinimumnõuded)
- muud vajalikud materjalid

Soovitused:

- Õpimapi osadena tasub kaaluda järgmisi elemente: kodutööd, märkmed, kirjalikud tööd, esseed, kogutud lisamaterjalid, artiklite kokkuvõtted, eneseanalüüsid, rühmatööde tulemused ja rühmatöö protsessi analüüsid, juhtumite analüüsid, skeemid, õppimispäeviku sissekanded, idee- ja mõttekaardid, fotod, joonistused jms. E-portfooliosse saab lisada heli- ja videomaterjale ning veebilinke.
- Kommentaar tuleks lisada igale materjalile, mis õpimappi läheb. Kommentaarides selgitatakse, mil viisil on materjal seotud eesmärgiga ja õpiväljunditega, põhjendatakse oma valikut, antakse hinnang valitud materjalile. Kommentaarid toetavad refleksiooni, julgustavad individuaalset eesmärgipüstitust, vähendavad mitmetähenduslikkust ja juhivad lugejat (McLaughlin, Vogt 1996).
- Kokkuvõtvas refleksioonis võiks välja tuua, millise kogemuse mapi koostamine andis, millise hinnangu annaks oma mapile ning missugune võiks olla uus isiklik eesmärk.

Õpimapp võib kergesti paisuda väga töömahukaks. Seepärast tasub kaaluda, millised osad on õpiväljundite demonstreerimiseks kõige olulisemad.

Võimalused ja ohud

E-portfooliol on paberil oleva portfoolio ees mitmeid eeliseid:

- saab koondada, hallata ja esitleda erinevat tüüpi materjale: dokumente, teksti, pilti, heli, videot; lisada veebilinke ning erinevat tüüpi faile
- saab sisukorra või hüperlinkide abil sobivalt organiseerida
- saab määrata, kas ja kes seda õpimappi näeb ning muudab
- veebipõhiselt veebiaadressi kaudu jagatav ja kaasavõetav (eksporditav zip-failina, oma arvutisse salvestatav vm)
- saab dünaamiliselt pidevalt täiendada (muuta, salvestada, avalikustada)

Õpimapp

- võimaldab nii protsessi kui ka tulemuse hindamist: mida on õpitud ja kuidas on õppimisprotsess kulgenud
- toob esile õppija tugevad küljed, arengu ja edu. Õpimapp peaks võimaldama õppija eneseanalüüsi, osalust enesehindamisel ning motiveerima edasisteks pingutusteks
- aitab õppijatel teadvustada endale oma võimeid ja oskusi, annab õppijatele võimaluse teha valikuid, luua seoseid vana ja uue vahel, olla vastutav enda õppimisprotsessi eest
- võimaldab individuaalsuse avastamist ja arvestamist

Ohud:

- õpimapi koostamise eesmärgid ja õpiväljundid võivad jääda ebaselgeks üliõpilastele ja vahel ka õppejõule
- õpimapi koostamise protsessi ei juhendata piisavalt. Üliõpilastele antakse küll ülesandeks koostada õpimapp, ent puudu jääb täpsem selgitus, milleks, kuidas ja mida sinna koguda või mida kogutuga peale hakata. Sellisel võibki mapist kujuneda läbitöötamata materjalide kogum, mille tähendus õppimise edenemise seisukohast on väike ja mida hinnata on raske
- kui õpimapp on koostatud ja esitatud e-portfooliona, võivad probleemiks osutada viletsad arvutialased oskused
- kui õppija kui ka hindaja suhtuvad õpimapi koostamisse formaalselt, siis oodatavat kvalitatiivset muutust õppija oskustes ja teadmistes kahjuks ei toimu.

- nii koostajale kui hindajale töömahukas

Õpimapi koostamise etapid (Smithi ja Tillema (2003) järgi)

Õpimapi koostamise muudab väärtuslikumaks ja sihipärasemaks, kui selgesti läbi mõelda, millele erinevates etappides keskenduda.

- **Organiseerimine ja planeerimine.** Lepitakse kokku, millist tüüpi õpimappi hakatakse koostama, mis on mapi koostamise eesmärgid, oodatavad õpiväljundid, tähtajad, vaheetapid. Õppejõud saab koostada sobivaid vorme, mis toetavad mapi loomist ja õppija eneseanalüüsi.
- **Kogumine ja selekteerimine.** Õppija kogub, valib, sorteerib materjali lähtuvalt eelnevalt seatud eesmärkidest. Materjali kogumise periood võib olla liigendatud vahekokkuvõtetega.
- **Õppejõud saab pidevalt jälgida mappide täitmist** ja õppija progressi võrreldes määratud lävendiga. Üliõpilane näeb õppejõu või kaaslaste antud hinnanguid ning kommentaare enda e-portfoolio osadele ning saab nende põhjal teha muutusi. Rühmatöö puhul jagavad üliõpilased e-portfoolio osade toimetamise õigusi teiste õppijatega.
- **Refleksioon.** Õppija reflekteerib kogutud materjali, oma õppimist ja arengut. Refleksiooni toetamiseks on mõistlik koostada juhendmaterjale, küsimustikke, vorme vms.
- **Õpimapi kokkupanek** ja kogutud materjalidest terviku moodustamine. Oluline on läbi mõelda, milline ülesanne suunaks õppijaid kogutud materjale veelkord üle vaatama (kokkuvõttev kirjatöö, loodud struktuuri põhjendus)
- **Esitus ja tagasiside.** Esitletakse oma mapi olulisi komponente või tervikut vastavalt kokkuleppele ja saadakse tagasidet nii õppejõult kui kaasõppijatelt. Esitus võimaldab saada lisainfot, näha teiste tööd ja õppida sellest. Tagasiside võimaldab mapi koostamise protsessist õppida, mis on eriti oluline, kui on tegemist professionaali mapiga, mille tegemine jätkub praktilise tööelu käigus.

Õpimapi hindamine

Õpimapi hindamiseks on mitu võimalust:

- hinnatakse üksikuid töid, aga õpimappi tervikuna ei hinnata;
- hinnatakse nii üksiktöid kui õpimappi tervikuna.

Hindamisel võib kasutada lisaks õppejõu-poolsele hindamisele vastastikhindamist. Enesehindamine toimub hästi juhendatud õpimapi koostamisel nagunii. Õpimapi hindamiskriteeriume võivad õppijad ja õppejõud koos koostada.

Õpimapi puhul on väga oluline hinnangu andmine ja tehtud töö tunnustamine, samuti koostaja eneseanalüüs ja enesehinnang. Selleks loob võimalusi õpimapi avalik esitus oma õpingukaaslaste ees. Esitluse käigus tutvustab õpimapi koostaja oma õnnestumisi (millega ta ise rahul on), materjalide valiku printsiipe, parimaid töid ning tähelepanekuid koostamise käigu, eesmärkide, enesehinnangu jne kohta.

Õpimappide hindamine on õppejõu jaoks keerukas ja ajamahukas tegevus, seepärast on mõistlik läbi mõelda, kuidas seda otstarbekalt läbi viia (koostada selged kriteeriumid ja hinnangulehed, limiteerida õpimapi maht, nõuda üliõpilastelt korraliku struktuuri ja sisukorraga õpimappe, laiendada hindajate meeskonda jne). Eelnevalt lepitakse kokku, kas õppejõu antud tagasiside on teistele õppijatele avalik või mitte.

Portfooliot hindamise aluseks on nõutavad õpiväljundid ja neile vastavad hindamiskriteeriumid. Hinnatakse õppija esitatud tööde vastavust hindamiskriteeriumidele, originaalsust ja loominguilisust, sõnastust ja selgust, struktuuri ja arengut (vt hindamismaatriksi näidet <http://eportfolio.middlesexcc.edu/control.cfm/ID/3023>)

Tehnilised lahendused

Veebipõhiseid keskkondi, mis pakuvad mitmekülgseid võimalusi oma e-portfoolio loomiseks, on mitmeid. Paljud neist on tasuta, paljud vajavad eraldi serverisse installeerimist. Samas paljud lahendused on tehtud just nõo tavakasutaja jaoks, kes kiiresti ja võimalikult lihtsalt soovib enda kohta veebis informatsiooni jagada. Enamasti piisab vaid tasuta kasutajaks registreerumisest.

Järgnevalt on mõned veebiviited keskkondadele, mis sobivad enda e-portfoolio loomiseks. Kui õppejõud soovivad selliseid võimalusi oma kursuse raames, peaks ta kindlustama, et temani jõuaksid kõigi õppijate e-portfooliote veebiaadressid.

- Weebly: <http://weebly.com/>
- Edicy: <http://www.edicy.com/>
 - [Weebly ja Edicy võrdlus](#)
- Saupol: <http://www.saupol.com/>
- Synhasite: <http://www.synhasite.com/>
- Google Sites: <http://sites.google.com/>
- Webs: <http://www.webs.com/>

Kui õppejõud aga kasutab näiteks Moodle õpikeskkonda ja soovib ka e-portfooliod lasta luua seal, võib kasutada näiteks Moodle wikit (igal õppijal on oma wiki) või õpipäevikut. Õppejõul on sellisel juhul e-portfooliote haldamine mugav, kuid õppijad on seotud Moodle õpikeskkonnaga ja konkreetse kursusega. Neil pole võimalik loodud portfooliot väljaspool seda kursust kellelegi näidata ega ise kasutada. Tuleb arvestada ka sellega, et Moodle õpipäevikut näeb lisaks koostajale ainult õppejõud ja erinevaid faile (pildid, audio, video) sinna lisada ei saa.

Virtuaalne õpimapp õppeaine "Eriala rakenduslik tegevus" raames

Suliko Liiv

Sissejuhatus ülesandesse: Kursus koosneb moodulitest, milleks võivad olla külalisprofessorite seminarid või loengutsüklid, konverentsidel osalemine või töö erialakirjandusega. Iseseisev töö seisneb vabalt valitud seminaride, loengute külastamises Eestis ja välismaal, konverentsidel esinemises või osavõtmises, töö erialakirjandusega ja selle kohta õpimapi esitamises veebikeskkonnas.

Ülesande kirjeldus:

- Ülesande püstitus - õpimapp sisaldab konverentside, loengute ja seminaride päevikuid, linke konverentside kodulehele või skannitud seminaride materjale (näit programmid, jms mis konverentside algul jagatakse ja mida veebis pole). Seejärel valib üliõpilane internetist 3 online ajakirja ja 3 raamatut vastavalt oma spetsialiseerumisele. Tutvustab oma valikuid ja põhjendab, miks ta just sellised allikad välja valis. Võiks esitada soovitusliku nimekirja (viited linkidele) veel viiest ajakirjast ja viiest raamatust, mis oleks tema eriala või teiste üliõpilaste jaoks kasulikud.
- Oodatav tulemus - kasutades erinevaid otsingumootoreid, leiab üliõpilane oma erialast lähtudes infot teda huvitavate loengute, seminaride ja konverentside kohta meil ja mujal, püüab leida erialakirjandust, mis kättesaadavad veebis, koostab õpimapi. Teised sama eriala üliõpilased ja juhendaja annavad tagasisidet foorumis.
- Ülesande teostamise protsessi kirjeldus – üliõpilane tutvustab ennast ja riputab enesetutvustuse õpimapi algusesse; leiab interneti teel teda huvitavatel teemadel konverentse ja seminare ning võimalusel osaleb neil (lingid kajastuvad mapis). Koostab konverentsi/seminari päevikuid, teeb sisukokkuvõtteid loetud online ajakirjadest ja raamatutest, analüüsib ja kommenteerib raamatute ja artiklite tekste ja toob välja enda jaoks olulise.
- Produkti vorm ja pikkus- Veebi riputatud atraktiivne õpimapp, mida teised üliõpilased peavad kommenteerima
- Valmimise tähtaeg – õpimapp võiks olla kursuse kodulehel üleval nädal aega enne semestri lõppu, selleks et

kaasüliõpilastel oleks aega mappi kommeneerida.

- Esitamise viis- üliõpilane tutvustab kaasüliõpilastele oma materjalide valiku printsiipe ja loetud materjalide analüüsi kursuse foorumis, saades tagasisidet teistelt üliõpilastelt ja juhendajalt.

Hindamise põhimõtted: Hindamisel (arvestatud/mittearvestatud) arvestatakse mappi koondatud materjali sisulist kuuluvust õpitavasse erialasse, materjali aktuaalsust ja praktilist tähendust, mappis esitatud materjali analüüsi ja vormistust.

Kokkuvõte

Võõrkeeleõppes koostatakse õpimappe küllaltki sageli. Senini esitasid üliõpilased selle kursuse raames õpimappe paber kandjal (kaustas) ja presenteerisid seda suuliselt auditooriumis. Mappis olid konverentsi- ja seminaripäevikud, konverentsiettekanded, loetud erialakirjanduse kokkuvõtted jne.

Kuna paljud üliõpilased viibivad üliõpilasvahetuse raames välismaal ja paljud üliõpilased töötavad, siis oleks virtuaalne õpimapp väga teretulnud uuendus.

E-portfooliote näiteid

- Hambaarstiteadus - <http://eportfolio.middlesexcc.edu/AMcKay/>
- Joonistamine - <http://eportfolio.middlesexcc.edu/ASookram/>
- Graafika - <http://eportfolio.middlesexcc.edu/MAleman>
- Ajakirjandus - <http://eportfolio.middlesexcc.edu/BMay/>
- Fotograafia - <http://eportfolio.middlesexcc.edu/KDunne/>

Huvitavat lisalugemist

- Juhised hambaarstidele e-portfoolio koostamiseks:
<http://www.dent.umich.edu/media/depts/dental-hygiene/pfolioMatrix/pfolioMatrix.htm>
- ePortfolio Manual (Middlesex County College):
<http://www.middlesexcc.edu/eportfolio/imgs/ePortfolio%20User%20Manualv3.pdf>

Kasutatud allikad

- Meeus, W., Van Looy, L., Laanpere, M. (2004). Portfoolio õpetajakoolituses. Rmt: Lepik, A., Pandis, M. (koost.). Kasvatusteadused muutuste ajateljel: sotsiaal- ja kasvatusteaduste doktorantide II teaduskonverents: 25- 26. aprillil 2003 TPÜ-s: artiklite kogumik. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus, 367-385.
- Race, P., Brown, S., Smith, B. (1996/2005). 500 Tips on Assessment. London, New York: RoutledgeFalmer.
- Smith K., Tillema, H. (2003). Clarifying Different Types of Portfolio Use. Assessment & Evaluation in Higher Education. Volume 28, 625-649.
- Vogt, M., McMaughlin, M. (1997). Portfolios in teacher education. Newark.